

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΑΣΙΑΝ

Γράφει ο Ιωάννης Αθ. Κόντης()*

Βασικαί Επισημάνσεις

Αντί προλόγου, θα προβώ εις δύο βασικάς επισημάνσεις:

Ο προαιώνιος εχθρός του Έθνους των Ελλήνων **είναι η διχόνοια**. Οσάκις οι Έλληνες υπήρξαν ενωμένοι εις κοινόν αγώνα, υπήρξαν αήττητοι. Τούτο μάς διδάσκει η μακραίων ιστορία των Ελλήνων.

Ομοίως, όταν αι εφαρμοζόμεναι ενέργειαι της εξωτερικής μας πολιτικής ήσαν κατευθυνόμεναι υπό ξένων κέντρων εξουσίας και δεν υπαγόρευαν το εθνικόν συμφέρον, εδέχθημεν βαρείας ήττας. **Μόνον το εθνικόν είναι καλόν. «Το έθνος πρέπει να μάθει να θεωρεί εθνικόν, ό,τι είναι αληθινόν» (Δ.Σωλομός).**

Συνεπώς, είναι συνετόν οι πολιτικοί του παρόντος και του προσεχούς μέλλοντος, κατά τας κρίσιμους στιγμάς τας οποίας διέρχεται σήμερον το Έθνος των Ελλήνων, να ενστερνιστούν βαθέως τας δύο ανωτέρω μεγάλας αληθείας και να πράξουν παν το δυνατόν, προκειμένου να τας καταστήσουν συνείδησιν όλων των Ελλήνων, ώστε εις το μέλλον, να μην αντιμετωπίσωμεν πολεμικήν απειλήν, διηρημένοι ιδεολογικώς και πολιτικώς ως Έθνος.

Θυσίαι Ελληνισμού υπέρ εξυπηρετήσεως αποκλειστικώς ξένων συμφερόντων

Αναφέρω επιλεκτικώς, δύο ματαίαις θυσίας του Ελληνισμού, από τας πολλές που υπάρχουν, αι οποίαι έλαβον χώραν προ ενός αιώνος, εξυπηρετούσαι αποκλειστικώς τα συμφέροντα και τας αξιώσεις των μεγάλων δυνάμεων, αι οποίαι εστοίχισαν εις την μικράν, αλλά γενναίαν Ελλάδα, την θυσίαν εκατομμυρίων τέκνων του απανταχού Ελληνισμού, μεγίστας καταστροφάς εις τας υποδομάς και τα μέσα, την επάρατον ανταλλαγήν των πληθυσμών με ανυπολογίστους συνεπείας και τέλος την κατακόρυφον πτώσιν του ηθικού του Ελληνικού λαού. Αναφέρομαι, πρώτον, εις την αποστολήν ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων εις την μεσημβρινήν Ρωσίαν αρχάς του 1919 και δεύτερον, εις την ανεπιτυχή εκστρατείαν της Ελλάδος εις Μικράν Ασίαν το 1919. **Οι Μπολσεβίκοι, ουδέποτε ελησμόνησαν** την ατυχή συμμετοχήν των Ελληνικών ενόπλων δυνάμεων εις την καταστολήν του ενόπλου αγώνος των εις την μεσημβρινήν Ρωσίαν. Αυτό θα το **"πληρώσουν"** οι Έλληνες με την τεραστίαν οικονομικήν βοήθειαν των Μπολσεβίκων προς τον Μουσταφά Κεμάλ, μόλις ένα χρόνον αργότερα. Επ' αυτού, αναφέρω λεπτομέρειες κατωτέρω.

Αμφότερα τα γεγονότα, αποτελούν ατυχή παραδείγματα λανθασμένης ελληνικής πολιτικής, υπογορευομένης υπό οικονομικών αποκλειστικώς συμφερόντων των συμμάχων μας την περίοδον εκείνην, τα οποία εξυπηρετούν πρωτίστως τα γαλλικά και αγγλικά συμφέροντα.

Επειδή όμως η Ιστορία λένε επαναλαμβάνεται, σήμερον εις την Ελλάδα, συμβαίνουν ακριβώς τα ίδια λάθη, με ανάλογα των προαναφερθέντων ιστορικά γεγονότα.

Ευθύς εξ αρχής δηλώνω, με βάσιν την ακλόνητον ιστορικήν αλήθειαν, απηλλαγμένην από κομματικές και πολιτικές κακοηθείας και κακοδαιμονίας, **ότι η υ-**

πόθεσις της Μικρασιατικής Εκστρατείας, ωφείλετο εις την εξυπηρέτησιν των αγγλικών συμφερόντων. Είναι ιστορικώς αληθές, ότι μόλις εδέχθημεν την εντολήν υπό της Αγγλίας δια την κατοχήν την Σμύρνης, η Γαλλία και η Ιταλία εστράφησαν καθ' ημών και σταθερώς υπέρ των Τούρκων. Διευκρινίζω δε, ότι υπέρ ημών ετάχθη ουχί σύσσωμος η Αγγλία ή έστω η Αγγλική Κυβέρνησις, αλλά προσωπικώς ο τότε Πρωθυπουργός της Λόυντ Τζώρτζ, και μόνον διπλωματικώς, άνευ ουσιαστικής αναμείξεως.

Ο πρωθυπουργός της χώρας Ελευθέριος Βενιζέλος, κατά την προσωπικήν μου κρίσιν, πεπεισμένος εις την στρατιωτικήν ισχύν του ελληνικού στρατού, δεν εξήτησεν ούτε την παραμικράν στρατιωτικήν στήριξιν και βοήθειαν από την Αγγλίαν, αλλά ηθέλησεν να επιβάλει την **εκ γενετής θνησιγενήν Συνθήκην των Σεβρών** εις την Τουρκίαν και την εξασφάλισιν των εξ αυτής απορρεόντων συμφερόντων. Δυστυχώς, η μικρά, αλλά έντιμος Ελλάς, ουδέν θετικόν προσεπορίσθη από την ατελέσφορον αυτήν εκστρατείαν, παρά μόνον ασκόπους θυσίας, εκατόμβας αίματος και τελικώς τον ξεριζωμόν από τας προαιωνίους εστίας των του Ελληνισμού της καθ' ημάς Ανατολής.

Αντλώ μίαν σχετικήν πληροφορίαν από το εξαίρετο βιβλίον του **Χάρη Τσιρκινίδη "Συνοπτική Ιστορία της Γενοκτονίας των Ελλήνων της Ανατολής (Ντοκουμέντα ξένων διπλωματικών αρχείων)", Έκδοσις Δεύτερη, Εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη α.ε., σελ. 111.** "Οι πάντες (Άγγλοι, Γάλλοι, Ιταλοί) εδήλωσαν ρητώς εις τον Βενιζέλον, ότι δεν επρόκειτο να τον βοηθήσουν στρατιωτικώς. Ακόμη και ο φίλος του, ο Άγγλος πρωθυπουργός Λόυντ Τζώρτζ τον ερώτησε, τον Ιούνιο 1920, κατά την Διάσκεψιν της Βουλώνης **"αν η Ελλάς ηδύνατο διά των ιδίων αυτής δυνάμεων και μόνον να εξαναγκάσει τους Τούρκους εις αποδοχήν των όρων (της υπό ψήφισιν) Συνθήκης των Σεβρών". Ο Ε. Βενιζέλος απήντησε καταφατικώς.** Έτσι υπεγράφη η περίφημος Συνθήκη, η οποία έμελλε να έχει άδοξον κατάληξιν".

Τα γεγονότα τα οποία επηρέασαν την εθνικήν καταστροφήν

Την περίοδον εις την οποίαν αναφερόμεθα, συνέβησαν ταυτοχρόνως τέσσαρα εξαιρετικής σημασίας ιστορικά γεγονότα, τα οποία διεδραμάτισαν με την σοβαρότητα και την έντασίν των, έκαστον ένα εξ αυτών με τον ιδιόν του τρόπον, την τελικήν διαμόρφωσιν της συγχρόνου Ελληνικής Ιστορίας και την τύχην της Μικρασιατικής Εκστρατείας.

Τα αναφέρω εν περιλήψει.

-Πρώτον, την 27ην Νοεμβρίου 1919, υπογράφεται η Συνθήκη του Νείγυ εις την κωμόπολιν Νείγυ-συρ-Σεν, μεταξύ της Βουλγαρίας και των νικητριών δυνάμεων του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Δι' αυτής, η Θράκη θα εκχωρείτο υπό των Βουλγάρων εις τους Συμμάχους, τα στρατεύματα των οποίων, ομού μετά των Ελληνικών, θα κατελάμβανον τας συγκεκριμένας περιοχάς. Το ζήτημα της Ανατολικής Θράκης θα διηυθετείτο ομού με εκείνο της ειρήνης με την Οθωμανικήν Αυτοκρατορίαν. Την 2αν Σεπτεμβρίου η Κεντρική Επιτροπή Εδαφικών Υποθέσεων υπέβαλε εις το Ανώτατον Συμβούλιον σχετικήν έκθειν, διά της οποίας ωριζοντο τα νότια σύνορα της Βουλγαρίας. Το τεθέν ζήτημα της οικονομικής διεξόδου της εις το Αιγαίο

Πέλαγος, θα ερυθμίζετο υπό άλλης Επιτροπής, αρμοδίας δια ανάλογα ζητήματα. Τον Οκτώβριον, κατόπιν εντολής της Συνδιασκέψεως, Συμμαχικά στρατεύματα έφθαναν εις την Δυτικήν Θράκην. Δεν θα αναφερθώ περαιτέρω εις την συνθήκην αυτήν, η οποία άλλωστε εκφεύγει από τους σκοπούς του παρόντος άρθρου.

-Δεύτερον, το 1919, ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδος Ελευθέριος Βενιζέλος και η κυβέρνησίς του, έχοντες την αρχικήν υποστήριξιν των νικητών Άγγλων και Γάλλων του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, εδέχθησαν την εκχώρησιν σχετικής άδειας, δια την απόβασιν Ελληνικού Στρατού εις Σμύρνην. Τούτο εγένετο, παρά τας σοβαράς αμφιβολίας των στρατιωτικών των Επιτελείων. Αναφέρω, ότι ο στρατάρχης Χένρι Ουίλσον, είπε εις τον Ελευθέριον Βενιζέλον: **"κατέστρεψες την χώραν σου"**. Εις τας εκτιμήσεις των Επιτελείων (Τσώρτσιλ, υπόμνημα Φος), υπελόγιζον, ότι ο έλεγχος της Μικράς Ασίας από τους Έλληνες, θα απήτει στρατόν περί τους 600.000 άνδρας, τους οποίους η μικρά Ελλάς δεν διέθετε τότε! Αναφέρεται εις το σημείον αυτό, προς χάριν της ιστορικής αληθείας, η στρατιωτική ετυμηγορία (εκτίμηση) του αιμνήστου Ιωάννη Μεταξά περί της Μικρασιατικής Εκστρατείας. Από το ημερολόγιο του μεγάλου ανδρός, προκύπτει ότι προσκληθείς από τον πρωθυπουργόν Δημήτριον Γούναρην εις τις δύο κρίσιμους συναντήσεις της 25ης και 29ης Μαρτίου 1921, δήλωσε ευθαρσώς την ήδη ειλημμένην απόφασίν του, να μην συμμετάσχει εις την Μικρασιατικήν Εκστρατείαν ως αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Στρατού, δεν αρνήθηκε όμως να στρατευθεί και να μετάσχει ως απλός Αξιωματικός, ο οποίος θα εκτελούσε το στρατιωτικόν του καθήκον, αν και ήτο τότε Αντιστράτηγος ε.α. Επιπλέον έδωσε την γνώμην του δια το τι ακριβώς έπρεπε να γίνει. Εις τας συναντήσεις της 25ης και 29ης Μαρτίου με τον πρωθυπουργόν Δημήτριον Γούναρην, παρίσταντο επίσης ο Υπουργός των Στρατιωτικών Ν. Θεοτόκης και Οικονομικών Π. Πρωτοπαπαδάκης. Οι λόγοι διά τους οποίους ο Ιωάννης Μεταξάς αρνήθηκε είναι πολύ σοβαροί, ακόμα και αν παραβλέψει κανείς ότι εξ΄ αρχής ήταν αντίθετος με την πραγματοποίησιν της εκστρατείας, πράγμα που είχε καταθέσει με γραπτό Υπόμνημα προς τον Ελευθέριον Βενιζέλον, πολύ πριν εξοριστεί το 1917. Είχε καταθέσει τότε και σχετική μελέτη, αποδεικνύοντας τα τρωτά σημεία και την λανθασμένην από στρατηγικής και πολιτικής σκοπιάς σκέψιν του Ελευθερίου Βενιζέλου περί της αποβάσεως. Δυστυχώς δεν εισακούσθη! Με την εντολήν του Ελευθερίου Βενιζέλου, στις 2/15 Μαΐου 1919, τα Ελληνικά στρατεύματα της 1ης Μεραρχίας με Διοικητή τον Στρατηγόν Ζαφειρίου απεβιβάσθησαν εις την Σμύρνην και κατέλαβον την πόλιν και τας πέριξ περιοχάς, με την κάλυψιν του Ελληνικού, Γαλλικού, Βρετανικού και Ιταλικού ναυτικού, ενώ οι Γάλλοι ήδη είχαν καταλάβει μέρος της Κιλικίας και οι Ιταλοί (από το Μάρτιο του 1919) τα νότια παράλια της Μικράς Ασίας. Η "εντολή" της αποστολής Ελληνικών στρατευμάτων εις την Μικράν Ασίαν ήτο **"η αποκατάστασις της ειρήνης και της τάξεως, καθώς και η προστασία όλου του χριστιανικού (και όχι μόνον) πληθυσμού της περιοχής, από τας αυθαιρεσίας των Οθωμανών"**. Αργότερον, τον Ιούλιον του 1920, ο Ελληνικός Στρατός θα καταλάβει και την Ανατολικήν Θράκην εξουδετερώνων το κίνημα του Τζαφέρ Ταχιάρ. Η Ελλάς εις την ουσίαν προσεδόκει την επικειμένην υπογραφήν της Συνθήκης ειρήνης επί των ηττημένων Τούρκων. Και ημπορεί μεν ο τελικός στόχος των Ελλήνων να ήτο η προσάρτησις περιοχών της Μικράς Ασίας εις το

πλαίσιον της Μεγάλης Ιδέας, κυρίως των παραλίων, όπου το ελληνικόν στοιχείο, είτε ως πλειοψηφία, είτε όχι, ζούσε και εδρασηριοποιείτο εντόνως, πρωταρχική όμως μέριμνα της κυβερνήσεως Βενιζέλου ήταν, όντως, η προστασία των ελληνικών πληθυσμών από την τουρκικήν αυθαιρεσίαν.

-Τρίτον, η Συνθήκη των Σεβρών, ήτις υπεγράφη στις 28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920 εις την πόλιν Σεβρ (Sèvres) της Γαλλίας, φέρουσα την ειρήνην μεταξύ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και των Συμμαχικών Δυνάμεων μετά τον Α΄ Παγκόσμιον Πόλεμον.

Εκ μέρους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έγινε αποδεκτή, -από τον σουλτάνο Μεχμέτ ΣΤ΄, ο οποίος προσεπάθει να σώσει τον θρόνο του-, αλλά απερρίφθη από το ανεξάρτητον κίνημα των Νεοτούρκων. Το κίνημα υπό την ηγεσίαν του Μουσταφά Κεμάλ, εχρησιμοποίησεν αυτήν την διένεξιν προκειμένου να αυτοανακηρυχθεί κυβέρνησις και να καταργήσῃ το Χαλιφάτο.

Η συνθήκη όριζεν εν ολίγοις τα εξής: η Οθωμανική Αυτοκρατορία παρέδιδε την κυριαρχίαν της Μεσοποταμίας (Ιράκ), της Παλαιστίνης και της Υπεριορδανίας εις την Βρετανίαν ως προτεκτοράτων της Κοινωνίας των Εθνών, την Συρίαν και τον Λίβανον εις την Γαλλίαν, και την υπαγωγήν της Ανατολίας εις την σφαίραν επιρροής της Ιταλίας. Η Χετζάζ (μέρος της σημερινής Σαουδικής Αραβίας), το Κουρδιστάν και η Αρμενία θα ανακηρύσσοντο ανεξάρτητα κράτη.

Διά την Ελλάδα η Συνθήκη προέβλεπε, την παραχώρησιν εις αυτήν των νήσων Ίμβρου και Τενέδου και της Ανατολικής Θράκης, μέχρι την γραμμήν της Τσατάλτζας, πλησίον της Κωνσταντινουπόλεως.

Η περιοχή της Σμύρνης έμενε υπό την ονομαστικήν επικυριαρχίαν του Σουλτάνου, αλλά θα εδιοικείτο υπό Έλληνας Αρμοστούς ως εντολοδόχον των Συμμάχων, και θα ηδύνατο να προσαρτηθεί εις την Ελλάδα μετά από πέντε έτη διά δημοψηφίσματος. Το άρθρο 26 της Συνθήκης ώριζεν σαφώς, ότι, εάν αι Οθωμανικαί Αρχαί δε συναινούσαν εις την εφαρμογήν της, θα εξέπιπταν από την κυριαρχίαν τους εις την Κωνσταντινούπολιν, την οποίαν θα ηδύνατο να καταλάβει η Ελλάς, κάτι το οποίον εντέχνως είχαν προωθήσει ο Ελευθέριος Βενιζέλος.

Παραλλήλως, η Βόρειος Ήπειρος ενσωματωνόταν εις την Ελλάδα με το Σύμφωνο Βενιζέλου-Τιπτόνι. Η Ιταλία συνεφώνησεν ακόμη να παραχωρήσει τα Δωδεκάνησα (εκτός από την Ρόδον και το Καστελλόριζον) εις την Ελλάδα, και, όταν η Βρετανία θα έδιδεν εις το μέλλον την Κύπρον εις την Ελλάδα, τότε, κατόπιν δημοψηφίσματος, θα παρεχωρούντο και αυτά αι νήσοι εις την Ελλάδα. Η συμφωνία αυτή ηκυρώθη αργότερον από την Ιταλίαν το 1922.

-Τέταρτον, αι Εκλογαί αι οποίαι διεξήχθησαν την 1η Νοεμβρίου 1920, κατά τη διάρκειαν των πολεμικών επιχειρήσεων εις την Μικράν Ασίαν. Την ακατονόητον απόφασιν της διεξαγωγής των, έλαβε αυτοπροσώπως ο Ελευθέριος Βενιζέλος, κατόπιν συνεχών αιτημάτων της αντιπολιτεύσεως και αφού είχε ολοκληρωθεί η διαδικασία υπογραφής της συνθήκης των Σεβρών. **Αποτελεί συνήθη διεθνή πρακτικήν να μη διεξάγονται εκλογαί μεσούσης της πολεμικής περιόδου εις την χώραν.** Εις τας εκλογάς αυτάς, λόγω των εντόνων πολιτικών παθών, ο Βενιζέλος δεν εξελέγη ούτε βουλευτής! Αι εκλογαί κατά την κρίσιν μου, έκριναν κατά μέγα μέρος την τύχην της Μικράς Ασίας! Παρά την μεγάλην ευφορίαν των Φιλελεύθερων

από την ήδη υπογραφείσαν Συνθήκην των Σεβρών, διά της οποίας η Ελλάς εγένετο χώρα των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών, η αντιβενιζελική παράταξη κατήγαγε σαρωτικήν νίκην εις τας εκλογάς, με κύριο σύνθημα των ψηφοφόρων της αντιπολιτεύσεως: **"Δεν τα θέλομε!**

Οι σώφρονες ηγέτες των Κρατών, οφείλουν να έχουν, πέραν των άλλων προσόντων τους, πλήρη αυτογνωσίαν, και συγκρατημένην αυτοπεποίθησιν. Δανείζομαι πάλιν από το βιβλίο του **Χάρη Τσιρκινίδη, "Συνοπτική Ιστορία της Γενοκτονίας των Ελλήνων της Ανατολής (Ντοκουμέντα ξένων διπλωματικών αρχείων)", Έκδοση Δεύτερη, Εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη, 2010**, τας σχετικές αναφοράς με την περιγραφήν της προσωπικότητος του Ε. Βενιζέλου. **"Ο Πρωθυπουργός, ήτο μεθυσμένος από τας πολιτικές και στρατιωτικές επιτυχίας από το καλοκαίρι του 1917 έως το τέλος του Μεγάλου Πολέμου. Προσήλθε εις την Συνδιάσκεψιν των Παρισίων με το ύφος του νικητού**, ο οποίος αψηφά πλέον **τα διορατικά διπλωματικά γυαλιά**. Επίστευε μόνον εις την μεγαλοφυΐαν του, όσον και εις τας υποσχέσεις των φίλων και συμμάχων του. Χαρακτηριστική της ψυχολογίας του, είναι η φράση προς τον σύμβουλον του άγγλου πρωθυπουργού Λούντ, τον δραστήριο διπλωμάτη Χάρολντ Νίκολσον, ο οποίος τον άκουσε ατάραχος να του λέει: **"Aucun homme politique n'a le prestige que moi je possède"** (**"Κανένας πολιτικός άνδρας δεν έχει το γόητρο το οποίο έχω εγώ"**). Σε αντιδιαστολή με τον Βενιζέλο και τον εγωκεντρισμό του, ο γέρος και σοφός Κιαμίλ πασάς, όταν η τουρκική Τριανδρία αποφάσισε να τον εξορίσει εις την Κύπρον, επιθύρυσεν: **"Είχα την δύναμιν να προβλέψω το μέλλον. Μού χρειαζόταν όμως γυαλιά, να δω τον εαυτό μου...!"** [*Ο Μεχμέτ Κιαμήλ Πασάς (Mehmet Kâmil Paşa, 1833 – 14 Νοεμβρίου 1913), ήταν Οθωμανός πολιτικός τουρκοκυπριακής καταγωγής. Ήταν μεγάλος Βεζίρης της Αυτοκρατορίας για τέσσερις διαφορετικές περιόδους*]. Αναμφισβήτητα, ο Ε. Βενιζέλος είχε μεγάλα πολιτικά και ηγετικά προσόντα. Ήταν ένας μεγάλος Έλληνας πολιτικός. Είχε όμως την φλογερήν Κρητικήν ιδιοσυγκρασίαν, την άκρατον αυτοπεποίθησιν και κυρίως την μεγάλην εμπιστοσύνην εις τους φίλους του πρωθυπουργούς της Αγγλίας Λούντ και Γαλλίας Κλεμανσώ, στοιχεία, τα οποία αποτέλεσαν σοβαρούς παράγοντας αδυναμίας δια την ψυχραιμοτέραν ανάλυσιν των ενδεχομένων παγίδων και κινδύνων αι οποίαι ελλόχευον. Αναφέρω επίσης και τον διαπρεπή φίλον του επιχειρηματία Βαζίλ Ζαχάρωφ, οποίος ήτο ο χρηματοδότης και των τριών μεγάλων προαναφερομένων ανδρών. Ο Ε. Βενιζέλος επίστευεν, ότι έχει ένα ισχυρότατο μέσον πίεσης, όταν θα το χρειάζεται. Επίσης, όλα τα ανωτέρω, ομού με τις τεράστιες συγκρούσεις συμφερόντων των μεγάλων δυνάμεων, τον συνεπαρέσυραν εις την λήψην δυσβαστάχτων δια την μικράν και φτωχήν Ελλάδα αποφάσεων και υποχρεώσεων τας οποίας είχαν αναλάβει.

Τα αίτια της μεγάλης καταστροφής εις την Μικράν Ασίαν

Αφού αναφέρθημεν εις τα σημαντικά αυτά γεγονότα τα οποία επηρέασαν το ιστορικό γίνεσθαι της ταραγμένης εκείνης εποχής, θα συνεχίσω με λεπτομερείς αναφοράς **περί των αιτίων της μεγάλης καταστροφής εις την Μικράν Ασίαν**, ακολουθών τας ιστορικές μαρτυρίας του αειμνήστου Περικλέους Ιακ. Αργυροπού-

λου, Υποναυάρχου, πρώην Υπουργού-Βουλευτού, διατελέσαντος και Πρεσβευτού, αι οποίοι παραδίδονται εις το εξάιρετον πόνημά του **"Αι Αξιώσεις της Ελλάδος, Εσωτερικαί και Εξωτερικαί Κατευθύνσεις, Αθήναι, Εκδ. Ν.ΣΙΔΕΡΗ, 1945.**

Αναφέρω, προς επίρρωσιν της αποφάσεώς μου προς υιοθέτησιν και χρήσιν του ως άνω αναφερθέντος πονήματος, ότι ο συγγραφεύς Περικλής Ιακ. Αργυροπούλος, υπήρξε μέλος της Ελληνικής Επιτροπής υπό τον Πρωθυπουργόν Νικόλαον Καλογερόπουλον εις την Διάσκεψιν του Λονδίνου τον Φεβρουάριον και Μάρτιον 1921, είχε δε ιδίαν αντίληψιν επί όλων των λεπτομερειών και των θέσεων ημών έναντι των Συμμάχων, επί του Μικρασιατικού θέματος. Συμπερασματικώς, πρόκειται περί ενός από τους πλέον αξιολογοτέρους και αξιοπίστους μάρτυρας της αυτοκαταστροφικής πολιτικής την οποίαν ακολούθησεν η Ελληνική Κυβέρνησις, αναλαμβάνοντας την ευθύνην της καταλήψεως της Σμύρνης, και μάλιστα (ως προανεφέρθη), με απολύτως ιδίας δυνάμεις εξυπηρετούσα -δυστυχώς- τα εδαφικά, πετρελαιοπαραγωγικά και εμπορικά συμφέροντα της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ιταλίας εις την Ανατολήν. Το γεγονός αυτό καθ' εαυτό, λαμβάνει την μορφήν **"εθνικής αυτοκτονίας"**, εάν αναλογισθούμε και τους άφρονες έως μωρούς στρατιωτικούς και πολιτικούς περιορισμούς, τους οποίους οι λεγόμενοι "Σύμμαχοί μας" έθεσαν εις την Κυβέρνησιν του Ελευθερίου Βενιζέλου. Παρ' όλα αυτά, ο Ελευθέριος Βενιζέλος υιοθέτησε και εφήρμοσε αυτήν την παντελώς μαξιμαλιστικήν και τυχοδιωκτικήν πολιτικήν αποστολής στρατευμάτων εις την Μικράν Ασίαν.

Ο Περικλής Αργυρόπουλος εξομολογείται, ότι κατά την Διάσκεψιν του Λονδίνου το 1921, διεφώνησε απολύτως επί της συνεχίσεως του **"αρχικού σφάλματος" της εκστρατείας**, και μάλιστα, η διαφωνία του αυτή, εδημοσιεύθη άμεσα εις την εφημερίδαν Αθηνών **"ΕΣΤΙΑ"**, διά τηλεγραφήματος του εν Λονδίνω ανταποκριτού της. **"Ήμουν ανίσχυρος"**, αναφέρει, **"να επιβάλλω την γνώμην μου, και ούτως υπέκυψα, ίνα μη γίνω πρόξενος μεγάλης βλάβης"**. Επανελθών εν Ελλάδι, κατά την πολιτικήν συζήτησιν εις την Βουλήν των Ελλήνων, εύρεν την ευκαιρίαν να αναφέρει εν συμπεράσματι: **"Η Ελληνική εκστρατεία εν Μικρά Ασία δεν εξυπηρετεί ειμή μόνον τα εμπορικά και άλλα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων"**.

Αναφορικώς με την θνησιγενή Συμφωνία των Σεβρών, αναφέρει: "Ο εισηγητής της Συμφωνίας των Σεβρών εν τη Γαλλική Βουλή κ. Αλμπέρ Μιλώ, εν μέσω παρατεταμένων χειροκροτημάτων απάντων των Βουλευτών, είπεν: **"Υπεγράψαμεν την Συνθήκην των Σεβρών εξηναγκασμένοι, πιεζόμενοι και μετά λύπης"**. Δικαιολογών δε ακολούθως την ανθελληνικήν πολιτικήν της Γαλλίας ανέφερε, ότι: **"Αύτη, δεν στρέφεται κατά της Ελλάδος, αλλά η Γαλλία, λόγω των συμφερόντων της, δεν ήθελεν να χρησιμεύσει ως όργανον της Αγγλικής πολιτικής"**. Επ' αυτού, ο Γάλλος πρωθυπουργός κ. Λεγκ, εις την διάσκεψιν του Λονδίνου της 20ης Νοεμβρίου 1920, έθετε ζήτημα αναθεωρήσεως της Συνθήκης των Σεβρών, αναφέρον: **"Εδήλωσα, ότι δεν θα επικυρώσω την Συνθήκη των Σεβρών, διότι και το Γαλλικόν Κοινοβούλιον δεν θα με ηκολούθει, εάν του εξήτουν την επικύρωσιν αυτού. Προσέθεσα δε, ότι η Ελλάς, δεν ηδύνατο πλέον να ανθέξει επί μακρόν, διότι ήτο εξηντλημένη καθ' ό ούσα εν πολέμω από του 1912, οια-**

δήποτε και αν ήτο η ανδρεία της, μοιραίως θα ερρίπτετο υπό των Τούρκων εις την θάλασσαν".

Εν συνεχεία, ο κ. Αλμπέρ Μιλώ, συνεπλήρωσε μεταξύ άλλων εις την Γαλλικήν Βουλήν: **"Η Αγγλία, ούσα απησυχολημένη εν Ιρλανδία, εν Αιγύπτω και εις τας Ινδίας, δεν ηδύνατο να αντιτάξει εις το προκληθέν Τουρκικόν εθνικιστικόν κίνημα επαρκή στρατεύματα. Έπρεπεν επομένως, να αποταθή εις ξένα κράτη, άτινα θα ανελάμβανον την διεξαγωγήν του αγώνος. Εν εκ των κρατών, όπερ έλαβεν την τοιαύτην άχαριν αποστολήν, ήτο η Ελλάς".**

"Τούτο, είναι απολύτως αληθές", συνεχίζει ο Περικλής Αργυρόπουλος. **"Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, εμπλέκων την Ελλάδα τον Μάϊον 1919 εις την Μικρασιατικήν Εκστρατείαν, θα ηγνόει βεβαίως ότι ωθείται εις αυτήν, όπως εξασφαλίσει εις την Αγγλίαν τα πετρέλαια της Μοσούλης. Βλέπων ευθύς αμέσως ότι προκάλεσε την αντίδρασιν της Γαλλίας, θα ηγνόει και θα ηπόρει δια την στάσιν αυτήν της Δυνάμεως (Γαλλίας), ήν επί τοσούτον προσωπικώς εξυπηρέτησεν. Το ότι ηγνόει τον λόγον, αποδεικνύεται εξ επισήμου αυτού τηλεγραφήματος, αποδίδοντος την στάσιν ταύτην της Γαλλίας εις χρηματιστικούς κύκλους, ενώ ο κύριος λόγος ήτο η αθέτησις της αγγλικής υποσχέσεως της παραχωρήσεως της Μοσούλης εις την Γαλλίαν".**

Τα αληθή ελατήρια της Μικρασιατικής καταστροφής, περιγράφονται πλήρως και αληθώς σε δύο περισπούδαστα πονήματα της εποχής, αμέσως μετά την καταστροφήν. Πρόκειται περί του βιβλίου του Τούρκου **Essat Bay** υπό τον τίτλον **"L'èropee du Pétrol"** και το σύγγραμμα του Ξενοφώντος Στρατηγού **"Η Ελλάς εν Μικρά Ασία"**, όπου, επί τη βάσει επισήμων εγγράφων, αποδεικνύεται η εξ αρχής προδομένη και οδηγημένη εις καταστροφήν επιχείρησις της Μικράς Ασίας.

Αναφέρω ακροθιγώς τα προηγηθέντα γεγονότα, τα αρρήκτως συνδεδεμένα με την καταστροφήν.

Τον Μάρτιον 1916, οι Γερμανοί προσβάλλουν το Βερντέν. Το ηθικό των Γάλλων μειωμένον. Οι πανούργοι Άγγλοι διά να τους ενθαρρύνουν, τούς υπόσχονται παραχώρησιν της Συρίας, της Κιλικίας καθώς και της Μοσούλης με τα πετρέλαιά της (Μυστική Σύμβαση της 16ης Μαΐου 1916). Όμως την Μοσούλην κατέχουν οι Τούρκοι και Γερμανοί. Πρωτεύει η εκδίωξις αυτών από την περιοχήν. Η Αγγλία υποκινεί τότε τους Άραβες εις επανάστασιν με τον Χασεμίτην Σεΐχην Χουσεΐν μπιν Αλή με τους τρεις γιούς του, εις τους οποίους υπόσχεται τα βασίλεια της Συρίας, της Μοσούλης και της Βαγδάτης. Με την βοήθειαν Άγγλων Αξιωματικών εκρήγνυται η επανάστασις και την 3ην Νοεμβρίου 1918 ο Αγγλικός στρατός εισέρχεται εις την Μοσούλην. Τότε οι Γάλλοι, κρίνουν ότι έφθασε η κατάλληλος στιγμή να υπενθυμίσουν εις τους Άγγλους τους όρους της Μυστικής Συμφωνίας των του 1916. Οι πονηροί Άγγλοι αδιαφορούν σκοπίμως και επιμελώς, περιμένοντας νέαν κατάλληλον περίστασιν δια νέας διαπραγματεύσεις. Η κατάλληλος αυτή περίστασις ενεφανίσθη, όταν οι Γάλλοι απεφάσισαν την κατάληψιν της Ρηνανίας. Τότε η συνδρομή των Άγγλων ήτο σχεδόν επιβεβλημένη. Οι Άγγλοι, ως ήτο φυσικόν θέτουν όρους. Συνέρχεται η διάσκεψη του Σάν Ρέμο της 25ης Απριλίου 1920, όπου λαμβάνει μέρος η διανομή της Ανατολής. **Η Γαλλία λαμβάνει εντολή επί της Συρίας και το μερίδιον 25% επί των πετρελαίων της Μοσούλης, την οποίαν όμως θα δια-**

τηρεί η Αγγλία, καθώς η ίδια, λαμβάνει εντολή επί της Μεσοποταμίας. Υπάρχει όμως ένα σοβαρό θέμα. Την Συρίαν πρέπει να την κατακτήσει η Γαλλία, διότι επ' αυτής βασιλεύει ο Φεϋζάλ, ένας από τους γιούς του Σεΐχη Χουσεΐν, ο οποίος ήτο όργανον της Αγγλίας. Αποστέλλεται ο Γάλλος στρατηγός Γκουρώ ο μονόχειρ, όπως καταβάλει την επανάστασιν των Δρούζων. Τηλεγραφεί άμεσα εις Παρισίους: **"Η επανάστασης υποστηρίζεται υπό της Αγγλίας. Αποστείλατε ενισχύσεις"**. Οι ενισχύσεις απεστάλησαν. Ο Φεϋζάλ ηττάται και εγκαθίσταται υπό των Άγγλων ως βασιλεύς εις το Ιράκ. Αλλά την ιδίαν στιγμήν, ο στρατός του Μουσταφά Κεμάλ απειλεί το Ιράκ και τα κατεχόμενα υπό των Άγγλων εδάφη. Είναι άμεσος ανάγκη να αποσπασθεί η προσοχή του Κεμάλ και να απασχοληθούν οι δυνάμεις του αλλοχού, **προκειμένου να εξασφαλισθούν τα πετρέλαια της Μοσούλης διά την Αγγλίαν**. Η Αγγλία, δεν σκοπεύει να αποστείλει στρατόν και ακόμη περισσότερο, να αναλάβει αγώνα εναντίον του Κεμάλ. **Τότε ο πρωθυπουργός Λόυντ Τζώρτζ ενεθυμήθη τας σταυροφορίας και ότι τον Χριστιανικόν κόσμον εις την Ανατολήν εκπροσωπούν οι Έλληνες! Και έτσι, προτείνεται εις την Ελλάδα να αναλάβει τον αγώνα εναντίον του Κεμάλ. Η Ελλάς, πάντοτε ενθουσιώδης ως παιδίον ανύποπτον και ανυστερόβουλον, ιδιαιτέρως όταν πρόκειται περί ελευθερώσεως αδελφών, αναλαμβάνει διά του ιδίου αυτής αίματος, να εξασφαλίσει τα πετρέλαια της Μοσούλης εις την Βρετανίαν. Αυτή είναι η πικρή, αλλά μεγάλη αλήθεια!"**

Η Γαλλία δεν συνεχώρησεν ποτέ εις τους Άγγλους την παραβίασιν της Συμβάσεως της 16ης Μαΐου 1916 δια την Μοσούλην. Ούτος υπήρξεν ο σοβαρότερος λόγος της πολιτικής της κατά της Μικρασιατικής εκστρατείας των Ελλήνων, αλλά και διπλωματικώς κατά του Λ. Τζώρτζ. Τον Οκτώβριον του 1921 υπογράφεται η Γαλλο-Τουρκική σύμβαση μεταξύ του Φραγκλίνου Μπουγιών και του Κεμάλ, διά της οποίας η Γαλλία εξεκένωσεν την Κιλικίαν και παρέδωσεν όλο το στρατιωτικόν υλικόν εις τον Κεμάλ, όστις εύρεν την λαμπράν ευκαιρίαν να ρίψει το σύνολον των δυνάμεών του κατά της Ελληνικής Στρατιάς.

Η πράξις αυτή της Γαλλίας εναντίον της συμμάχου Ελλάδος, η οποία διά του αίματός της και του παραχωρηθέντος εδάφους της εβοήθησεν τα μέγιστα εις την επιτυχή έκβασιν του Μακεδονικού Μετώπου κατά των Γερμανών και των Βουλγάρων, **θα παραμείνει αιώνιον μαύρον στίγμα εις την ιστορίαν αυτής**. Αι επίσημαι δηλώσεις των πρωθυπουργών της Γαλλίας, ότι η πολιτική των δεν εστρέφετο κατά της Ελλάδος, αλλά εξ ανάγκης υπεστήριζον τα Γαλλικά συμφέροντα, **ουδόλως μειώνουν την ανηθικότητα, το ανίερρον και το αγενές της συμπεριφοράς έναντι του συμπολεμιστού και συμμάχου Ελληνικού λαού!**

Η θρασύτης δε του Άγγλου πρωθυπουργού Λ. Τζώρτζ υπερέβη τα όρια, όταν ούτος, μετά την συντελεσθείσα καταστροφήν εν Μικρά Ασία, ετόλμησεν και είπεν: **"Εστοιχηματίσαμεν εις κακόν άλογον (ίππον)"**. Εμείς λέγομεν, ότι τούτο δεν είναι ακριβές. Ο **"ίππος"** δεν ήτο κακός, αφού μετά του αιματηρού και σκληρού αγώνος του εξησφάλισεν εις την Αγγλίαν την επικράτησίν της εν Μέση Ανατολή και τα πετρέλαια της Μοσούλης, αλλά **"το άλογον"** τούτο ήτο παντελώς **άλογο** χάριν των ιδίων αυτού συμφερόντων.

Υπενθυμίζεται εξ άλλου, ότι η εξόντωση του χριστιανικού πληθυσμού της Μικράς Ασίας υπήρξεν σχεδιασμένη και προγραμματισμένη από τους εθνικιστάς Νεότουρκους, ανεξαρτήτως από την Μικρασιατικήν εκστρατείαν. Γράφει ο ιστορικός **Halil Berkay**: «**Η αλήθεια δεν είναι διαπραγματεύσιμη, όμως μπορεί να διδαχθεί... οι Ενωτικοί, δηλαδή η ηγεσία της "Επιτροπής Ένωση και Πρόοδος", κυρίως δε ο Ταλαάτ, είχαν ένα μαζικό σχέδιο για τον εκτουρκισμό της Ανατολίας. Και αυτό εφαρμόστηκε στους Αρμενίους, τους Ποντίους και τους Ασσυρίους. Προτιμώ να το βλέπω ως ένα ενιαίο σχέδιο, που το κάνει και πιο εύκολα συζητήσιμο και κατανοητό.**»

Η Σοβιετική βοήθεια προς τον Κεμάλ, ήτο καθοριστικής σημασίας. Προκειμένου να σχηματίσουμε μικράν ιδέαν επ' αυτού, λαμβάνω τα σχετικά στοιχεία από το έγκριτο βιβλίο του **Βλάση Αγτζίδη "Μικρά Ασία: ένας οδυνηρός μετασχηματισμός (1908-1923)", εκδόσεις Παπαδόπουλος**. "Στην Πλατεία Ταξίμ, στο Μνημείο της Πατρίδος, όπισθεν του Μουσταφά Κεμάλ και τυ Φεβζί Τσακμάκ, ευρίσκονται ο Μιχαήλ Φρούντζε (δεξιά) και ο Κλημέντιος Βοροσίλωφ (αριστερά). Και τούτο, γιατί: Η αρχική ανασυγκρότησις της τουρκικής αντιδράσεως κατά το 1920, και η δυνατότης να επιβιώσει κατά τας ελληνικάς επιχειρήσεις του 1921, καθώς και η δυνατότης της να αντεπιτεθεί με αποφασιστικάς επιχειρήσεις κατά το θέρος του 1922, ωφειλόταν κατά κύριο λόγο εις την σοβιετικήν υποστήριξιν και θα ήταν απολύτως αδύνατος χωρίς αυτήν. Η σοβιετική βοήθεια παρεσχέθη εις δύο βασικάς φάσεις. Η πρώτη ήρξατο με την μονογραφήν της τουρκο-σοβιετικής συμφωνίας του Αυγούστου 1920, η οποία ωδήγησεν εις την σύσφιξιν των σχέσεων αλλά όχι και εις την υπογραφήν συμφωνίας εξ αιτίας του θέματος της Αρμενίας. Παρ' όλα αυτά, αι συνομιλίας δια την οικονομικήν και στρατιωτικήν ενίσχυσιν των κεμαλικών, είχαν ως αποτέλεσμα την έναρξιν της βοηθείας. Τον Σεπτέμβριον 1920, ο σοβιετικός πρόξενος εις την Θεοδοσιούπολιν (Ερζερούμ) Ούπμαλ-Ανγκάρσκυ, μετεβίβασε εις τους "Κεμαλικούς" ένα (1) εκατομμύριο χρυσά ρούβλια και 200,6 κιλά χρυσού. Η πρώτη αυτή βοήθεια αναφέρεται και εις τα απομνημονεύματα τούρκων πολιτικών, πιθανόν χωρίς πρωτογενή γνώσιν της μεταβιβάσεως. Η συμφωνία δια την χρηματικήν και υλικήν βοήθειαν που θα παρεχώρει η Σοβιετική Ρωσία εις την Τουρκίαν, δεν συμπεριελήφθη εις την βασικήν «Συνθήκην Ειρήνης και Αδελφοσύνης» του Μαρτίου 1921, αλλά συνεφωνήθη να καθοριστεί εις τας συνομιλίας αίτινες ηκολούθησαν τη σύναψιν της συνθήκης, ώστε να παραμείνουν απόρρητοι.

Είναι χαρακτηριστικόν, ότι εξ αρχής, ρητώς και από τας δύο πλευράς, η παροχή της βοηθείας προς την Τουρκίαν είχαν ως σκοπόν την συνέχισιν, του πολέμου κατά της Ελλάδος. Το αρχικόν αίτημα της τουρκικής αντιπροσωπείας αφεώρα εις την παροχήν 150 εκατομμυρίων χρυσών ρουβλίων ως χρηματικήν ενίσχυσιν. Το Υπουργείο Εξωτερικών της Σοβιετικής Ρωσίας (δια την ακρίβειαν, η «Λαϊκή Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων» όπως ήτο η επίσημος ονομασία, η γνωστή «Ναρκομιντέλ»), εχαρακτήρισε (σε εσωτερικό της έγγραφο) το αίτημα ως «**καθαρήν υπερβολήν ανατολικής νοοτροπίας**». Το ποσόν το οποίον εσυμφωνήθη ήτο ύψους 10 εκ. χρυσών ρουβλίων. Συμφώνως προς τα σοβιετικά αρχεία, η βοήθεια αυτή φαίνεται, άρχισε να παρέχεται αμέσως. Τα 5,4 εκ. χρυσά ρούβλια μετεφέρθησαν εις τρεις δόσεις τον Απρίλιον, τον Μάιον και τον Ιούνιον του 1921, ενώ

προς το τέλος του 1921 μετεφέρθησαν ακόμη 1,1 εκ. χρυσά ρούβλια. Εις τας 3 Μαΐου του 1922 μετεφέρθησαν ακόμη 3,5 εκ. χρυσά ρούβλια, τα οποία, συμφώνως προς τας πλέον αξιοπίστους σοβιετικές πηγάς, φαίνεται να ολοκλήρωναν την συμπεφωνημένην χρηματικήν βοήθειαν. Ο υπουργός Εξωτερικών της Σοβιετικής Ρωσίας Γεώργιος Τσιτσέριν (δια την ακρίβειαν ο Επίτροπος Εξωτερικών Υποθέσεων), εις έγγραφόν του προς τον Στάλιν αναφέρει, ότι εις τας 20 Σεπτεμβρίου 1921 οι Τούρκοι επέμειναν να τους παρασχεθεί ποσόν 50 εκ. χρυσών ρουβλίων επιπλέον των 10 εκ. συμπεφωνημένων, αίτημα το οποίον δε φαίνεται να έγινε ποτέ αποδεκτόν.

Όλοι αντιλαμβανόμεθα ότι η τεραστία αυτή οικονομική βοήθεια προς τους Κεμαλιστάς, υπήρξε καθοριστική διά την χρηματοδότησιν των μεγάλων αναγκών του επαναστατικού Κεμαλικού στρατού, εναντίον των Ελλήνων. Και είναι προφανές, τι επροκάλεσεν την συμφωνίαν των Μπολσεβίκων με τους Κεμαλιστάς. **Ασφαλώς, η παντελώς άφρων συμμετοχή της Ελλάδος κατά τας στρατιωτικές επιχειρήσεις εις την Μεσημβρινήν Ρωσίαν το 1919!**

Μελετώντας το έγκριτο βιβλίον του **Εδουάρδου Ντριώ με τίτλο "Ο Βασιλεύς Κωνσταντίνος (Θρύλος και Ιστορία)" Αθήναι, Τύποις "ΠΡΩΪΑΣ" - 1930**, εις την σελίδα 190 και επέκεινα, αναφέρει τα εξής αξιόλογα δια το υπό εξέτασιν θέμα:

"Ποίος επροκάλεσεν την "ολεθρίαν περιπέτειαν της Σμύρνης; Ποίαι περιστάσεις και ποίαι καταχθόνιαι ενέργειαι; Ποίοι απόκοτοι συνδυασμοί; Η Ρωσία είναι εκτός λογαριασμού, προσωρινώς. Δεν θα έλθει εις Κωνσταντινούπολιν, ούτε εις την Μεσόγειον. Η Ιταλία θέλει να είναι μία εκ των Μεγάλων Δυνάμεων της Μεσογείου. Η ιστορία και η φύσις των πραγμάτων τής παρέχουν το δικαίωμα. Η Αγγλία και Γαλλία έχουν εις την Μεσόγειον παλαιόθεν θέσιν, την οποίαν δεν επεθύμουν να εγκαταλείψουν, καί μάλιστα, θα επεθύμουν να επεκτείνουν. Η διεκδίκησις λοιπόν της Μεσογείου! Επίφοβος άμιλλα, καθ' ήν η εν όπλοις και εν τη νίκη αδελφότης, καίτοι ψυχρανθείσα, ακόμη παραχωρεί της θέσιν της εις οξυτάτας αντιζηλίας! Η μικρά ελληνική βάρκα ολισθαίνει μεταξύ τεραστίων ευρωπαϊκών σκαφών με κίνδυνον να συντριβεί.

Τον Μάϊον 1919, ενώ αι συζητήσεις εχρόνιζον εν τη ασυναρτησία, αναγγέλλεται αίφνης, ότι **μουσουλμανικά προκηρύξεις**, διασκορπισθείσαι εις διάφορα μέρη της Μικράς Ασίας, **καλούν τους πληθυσμούς εις τα όπλα και την γενικήν σφαγήν των Χριστιανών, Ελλήνων και Αρμενίων**. Η προέλευσις των προκηρύξεων παρέμεινεν ύποπτος. Την ώραν εκείνην, επροκάλεσαν εξαιρετικήν συγκίνησιν, ανακαλούσαι εις την φαντασίαν όλων τας φρικαλαιότητας, αι οποίαι από είκοσιν ετών και πλέον μετέβαλλον την Μικράν Ασίαν εις σφαγείον. Ο Ε. Βενιζέλος, σπεύδει εις το Ανώτατον Συμμαχικόν Συμβούλιον και προσφέρει την συνδρομήν των Ελληνικών Στρατευμάτων διά να επέμβουν εν Μικρά Ασία και να σώσουν τους απειλούμενους δι' εξοντώσεως δυστυχείς πληθυσμούς. Το Ανώτατον Συμμαχικόν Συμβούλιον εμπιστεύεται εις την μικράν και γενναίαν Ελλάδα την εντολήν ταύτην και της αναθέτει την εκτέλεσιν υπό την ανωτέραν διοίκησιν του Άγγλου Στρατηγού Μιλν. Την 2/15 Μαΐου 1919, τα Ελληνικά Στρατεύματα, μεταφερθέντα υπό της Αγγλικής Μοίρας του Ναυάρχου Κάλθροπ, απεβιβάστησαν εις Σμύρνην".

Συμπεράσματα

- Ο προαιώνιος εχθρός του Έθνους των Ελλήνων είναι η διχόνοια. Οσάκις οι Έλληνες υπήρξαν ενωμένοι εις κοινόν αγώνα, υπήρξαν αήττητοι. Το μειονέκτημα, κατάρα της Ελληνικής Φυλής, συνεχίζει μέχρι σήμερον να βασανίζει τον βίον της χώρας εις όλας τας εκφάνσεις του. Επιτέλους, πρέπει να δοθεί μία **οριστική λύσις και αυτή είναι η ομόνοια και η συνδιαλλαγή, η οποία θα επιφέρει και την μεγαλουργίαν του Γένους των Ελλήνων.**
- Η Ελλάς οφείλει εις την εξωτερικήν της πολιτικήν να παύσει επιτέλους να **ευρίσκεται μεταξύ των "συμπληγάδων" των αντιμαχομένων συμφερόντων** και αντιζηλιών των μεγάλων δυνάμεων.
- Η **εκστρατεία της Ελλάδος εν Μικρά Ασία, υπήρξε μέγιστον πολιτικόν σφάλμα** και μία παράτολμος έως άφρων στρατιωτική επίχειρησις, διότι δεν είχε τας οικονομικάς, στρατιωτικάς και διπλωματικάς εκείνας δυνάμεις, αίτινες θα τής επέτρεπον να επικρατήσκει πολεμικώς επί της Μικράς Ασίας, παρά τον επιδειχθέντα ζήλον, το ακμαιότατον φρόνημα και ηθικό του στρατού της και τας εκατόμβας του Ελληνικού αίματος που έχυσεν επί των πεδίων των μαχών αλλά και τας σφαγάς του Χριστιανικού πληθυσμού.
- Η Τουρκία, βαρύτατα τραυματισμένη από τους προηγηθέντας πολέμους, έχουσα απολέσει τεραστία έκταση των εδαφών, τα οποία επί πολλούς αιώνες ως Οθωμανική Αυτοκρατορία κατείχε, είχε το δικαίωμα να ζήσει και να αναπτυχθεί εν ειρήνη εις ένα σύγχρονον κράτος. **Η εν Μικρά Ασία εκστρατεία δεν υπήρξε αποτέλεσμα πολιτικής σκέψεως. Ήταν απόφαση αμφιλεγόμενη των "συμμάχων" μας, την οποίαν η Ελλάς υπό όρους απεδέχθη, οι οποίοι όμως ακυρώθησαν.** Ολίγα έτη αργότερον, ο ελληνικός λαός εσκέφθη ωριμότερον, και συνήψε σύμφωνον φιλίας με την πρότερον εχθρόν του Τουρκίαν. Το Ελληνοτουρκικό Σύμφωνο Φιλίας, Ουδετερότητας, Συνδιαλλαγής και Διαιτησίας, όπως είναι η επίσημος ονομασία του, αποκατέστησεν στις 30 Οκτωβρίου 1930 την προσέγγισιν των πρωθυπουργών των δύο χωρών. Τον Ιούνιο του ιδίου έτους είχαν προηγηθεί η Συμφωνία της Αγκύρας, με την οποίαν αντιμετωπίζοντο οι εκκρεμότητες μεταξύ των δύο χωρών και παρεχωρούντο οριστικώς αι περιουσίαι των προσφύγων εις το νέον τουρκικόν κράτος. Όσο και αν φαίνεται αδιανόητος μια τοιαύτη κίνησις, ιδίως, όταν έχουν προηγηθεί τα εγκλήματα σε βάρος του ελληνικού στοιχείου εις την Οθωμανική Αυτοκρατορία, αλλά και η Μικρασιατική Καταστροφή, ο σκοπός της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής θα πρέπει να συντείνει εις την διατήρησιν της Ειρήνης και της Σταθερότητος εις την περιοχήν προς όφελος της ευημερίας και της ειρηνικής συνυπάρξεως των δύο λαών, **χωρίς όμως περαιτέρω παραχωρήσεις επί εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων.**
- Γνωρίζομεν καλώς εξ επισήμων ξένων ανακοινώσεων, **ότι εάν η Ελλάς δεν ανελάμβανε την εντολήν αποβάσεως εις Μικράν Ασίαν, θα την ανελάμβανε η Ιταλία,** η οποία την περίοδον εκείνην επεθύμει σφόδρα την εξάπλωσίν της εις Μικράν Ασίαν. Εμείς θα ηυχόμεθα να συμβιβαστώμεν φιλικώς με την Τουρκίαν την περίοδον εκείνην, όπως ακριβώς έπραξεν η Ιταλία και να προτείναμε εις **την Ιταλί-**

αν να **"βγάλει τα κάστανα από την θράκα"**. Είναι ιστορικώς βέβαιον, ότι έτσι θα διεσώζαμεν υπέρ υμών την Ανατολικήν Θράκην. **Η Ιταλία ενδεχομένως, θα υφίστατο ήτταν κατά πολύ μείζονα αυτής την οποίαν εμείς υπέστημεν εν Μικρά Ασία, αλλά τούτο δεν ανήκει εις την Ιστορίαν.**

- Αποτελεί συνήθη διεθνή πρακτικήν, να μην διεξάγονται εκλογαί μεσοῦσης της πολεμικής περιόδου. Τον κανόνα τούτον δεν έπρεπε να παραβεί ο Ε. Βενιζέλος επ' ουδενί. Υπέκυψε όμως από καταστάσεις αμφιλεγόμενας και αδιευκρινίστους, αλλά τα γενόμενα ουκ απογίγγονται.
- Οι σώφρονες ηγέτες των Κρατών, οφείλουν να έχουν, πέραν των λοιπών προσόντων τους, **πλήρη αυτογνωσίαν, και συγκρατημένην αυτοπεποίθησιν.** Να μην πιστεύουν εις την μεγαλοφυΐαν τους και εις τα σπάνια πνευματικά τους προσόντα αλλά μόνον στο Εθνικόν συμφέρον και εις την ευημερίαν του λαού τους. Δηλαδή εις το συμφέρον της Πατρίδος απηλλαγμένον από όλας τας νοσηράς φαντασιώσεις ξένων συμφερόντων, αλλά και με σύνεσιν εις τας υποσχέσεις των φίλων και συμμάχων. Εγωκεντρισμός, προσωπική ιδιοτέλεια και φιλοδοξίαι των Κυβερνώντων δεν έχουν ουδεμίαν θέσιν την ώραν της συνδιαλλαγής και του προβληματισμού δια την λήψιν αποφάσεως επί εθνικών θεμάτων.
- Η Ιστορία δεν είναι όπως τα μαθηματικά. Προς τούτο, δεν επιδέχεται ακριβείς κανόνες, θεωρήματα και ασφαλείς λύσεις. Είναι μία εμπειρία γεμάτη απρόοπτα και εκπλήξεις! Οι σημερινοί πολιτικοί οίτινες ομιλούν διά την είσοδον της Τουρκίας εις την Ενωμένην Ευρώπην, πρέπει να γνωρίζουν καλώς, ότι οι τούρκοι δεν άλλαξαν ποτέ επί αιώνες τώρα. Επίσης, ότι δεν παρουσιάζουν εκπλήξεις σε ένα πράγμα: **Προθύμως υπογράφουν, αλλά σπανίως ή καθόλου εκτελούν τα συμφωνηθέντα.** Οι Έλληνες δεν θα πρέπει να τα λησμονούμε ποτέ αυτά.

Θεσσαλονίκη, 6η Απριλίου 2025

Βιβλιογραφία

- Περικλέους Ιακ. Αργυροπούλου, "Αι Αξιώσεις της Ελλάδος, Εσωτερικά και Εξωτερικά Κατευθύνσεις, Αθήναι, Εκδ. Ν.ΣΙΔΕΡΗ, 1945.
- Α.Κόκορη, Στρατιωτική Ιστορία της ΣΣΕ, 1975,
- Χάρη Τσιρκινίδη, "Συνοπτική Ιστορία της Γενοκτονίας των Ελλήνων της Ανατολής (Ντοκουμέντα ξένων διπλωματικών αρχείων), Έκδοση Δεύτερη, Εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη, 2010.
- Βλάση Αγτζίδη, «Μικρά Ασία: Ένας οδυνηρός μετασχηματισμός (1908-1923)», Εκδόσεις Παπαδόπουλος.
- Εδουάρδου Ντριώ, "Ο Βασιλεύς Κωνσταντίνος (Θρύλος και Ιστορία)" Αθήναι, Τύποις "ΠΡΩΪΑΣ" - 1930,
- Επιλεγμένα άρθρα από το ελεύθερο Διαδίκτυο, προς επιβεβαίωση και τεκμηρίωση συγκεκριμένων στοιχείων του άρθρου από τρίτες πηγές.

-Wikipedia, προς επιβεβαίωσιν και τεκμηρίωσιν συγκεκριμένων στοιχείων του άρθρου από τρίτες πηγές.

(*)

Πτυχιούχος Τμήματος Οικονομικών Σπουδών ΑΠΘ

Πτυχιούχος Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας ΔΠΘ

Πτυχιούχος Ανωτάτης Σχολής Πολέμου

Πτυχιούχος Ανωτάτης Στρατιωτικής Ακαδημίας του Γενικού Επιτελείου Ενόπλων Δυνάμεων της Ρωσικής Ομοσπονδίας

Σημείωση: Συνέγραψα το παρόν άρθρον εις την καθαρεύουσαν, δυστυχώς εις το μονοτονικόν σύστημα λόγω τεχνικού προβλήματος, διότι η καθαρεύουσα παρέχει την δυνατότητα εκφράσεως πυκνού, συνοπτικού και πλέον συγκροτημένου γραπτού λόγου, ο οποίος συνεδιάζετο αρρήκτως με τας βιβλιογραφικάς μου πηγάς.